

Maandagavond 31 mei 2010 om 19.30u. Lokaal Au Damier, Stationsplein te Roeselare. Jozef Goderis, bestuurslid K.GOGRO en voorzitter V.O.B.o.W.-WAR brengt het boeiend verhaal van wat als pijpenrook gaandeweg is voorbij gegaan. Organisatie K.GOGRO voor 18 aandachtige aanwezigen.

Na een korte inleiding door Geert Hoornaert, voorzitter van het K.GOGRO kon Jozef op zijn bekende onderhoudende manier beginnen aan zijn voordracht, prachtig ondersteund door een powerpoint-voorstelling. Het zaallicht speelde soms wel parten maar kon niet beletten dat de toeschouwers enthousiast volgden en de rijke Roeselaarse pijpenhistorie vlot assimileerden.

De uitnodiging schetst perfect de inhoud en de draagwijdte van de voordracht: *“Hoewel er nu veel minder gerookt wordt dan vroeger, toch kunnen we de belangstelling voor antiek rookgerei niet zomaar wegcijferen. We beginnen met de oudste pijpenresten uit de 17de – 18de eeuw, aangetroffen in Roeselaarse bodem.”*

Nederland maakte kennis met het roken van tabak in de zestiende eeuw. Engelse soldaten en bootslieden introduceerden het roken van een pijp in Holland aan het eind van zestiende en begin zeventiende eeuw. De pijpjes die zij gebruikten werden toen vergeleken met een uitgeholde noot. November 1606 komen Engelse huurlingen in Nederlandse krijgsdienst de verdediging van Gouda versterken. Zij leren de Gouwenaars op kleine schaal het pijpen maken. Dat het aansloeg is een feit. Vele schilderijen van de Hollandse meesters tonen tevreden rokers. In de 17de eeuw stortten vele bedrijfjes zich op de fabricage van kleipijpen. De afzet bleef niet lang beperkt tot de regionale markt. Over de hele wereld worden resten van Hollandse pijpen gevonden, zo ook te Roeselare. De vorm van de pijp veranderde gaandeweg, de wand van de ketel en de steel van de kleipijp werd door beter kleimateriaal en een verbeterde fabricagemethode dunner. De pijpenkop werd groter doordat de prijs van tabak zakte. Toen de sigaret zijn intrede deed (vanaf de 1ste WO) en bovendien houten pijpen beter rookten en niet zo kwetsbaar bleken te zijn, was het snel met de kleipijp gebeurd. (*)

“Het aanzienlijk aantal pijpenmakers in de 19de eeuw in onze stad, toont het belang aan van een bloeiende huisbedrijvigheid. Archivalia en bodemvondsten bewijzen eveneens de inzet van talrijke families van pijpenmakers, die er hun broodwinning in vonden. Ook het aantal handelaars in rookgerei lag veel hoger dan op heden. Samenhangend blijkt uit de bijeenkomsten van rokersclubs, gevestigd in de stad. In het voormalig museum voor folklore en plaatselijke geschiedenis werd een belangrijke collectie opgebouwd met merkwaardige rookpijpen en ander rookgerief uit binnen – en buitenland”.

De pijpelogie in Roeselare begon ruim 30 jaar geleden met een eerste opgraving in 1979 op de Grote Markt en later langs het kanaal. De restanten van de best nu bekende pijpenbakkersoven, die van de familie Muylle, werden pas gevonden op het Polenplein nr 6 in 1996. Men kan de pijpjes in het algemeen dateren met een eenvoudige stelregel “Hoe kleiner de kop, hoe dikker de steel” wijst meestal op de oudste pijpen! Een witbakkende pijpenkop, afkomstig van Gouda, met hielmerk IDW levert een scherpe datering op tussen 1685 en 1700. (zie het verslag van de *ARCHEOLOGISCHE OPGRAVING IN DE PRINS ALBERTSTRAAT* door Jozef Goderis 23-11-2007).

Ik citeer Jozef: *“Pijpfragmenten duiken vaak op vanaf de 17de eeuw. Dank zij archief-onderzoek kennen we 40 pottenbakkers die tussen de 16de en 19de eeuw in Roeselare*

werkzaam waren. De 17de eeuwse pijpenvondsten zijn doorgaans afkomstig van Nederland. Vanaf de tweede helft van de 18de eeuw begon men hier ook pijpen te vervaardigen en kennen we de namen van 80 pijpenmakers. Van vier van hen zijn in de bodem pijpenvondsten gedaan die met enige zekerheid kunnen toegeschreven worden aan pijpenmaker: BORST (1791-1886), pijpenmaker DAVID (1799-1832), pijpenmaker DECLERCQ (1839-1909) en pijpenmakers MUYLLE (drie generaties van 1788 t/m 1943)". Een reeks fragmenten van gemerkte pijpen, o.m. van pijpenmaker Muylle (19 de eeuw) werden trouwens aangetroffen in de Meelstraat en het Polenplein. Op beide locaties zijn restanten van pijpenmakersovens in de bodem terug gevonden, waarvan de laatste " in situ".

Na het uitvoerig gehad te hebben over hielmerken, letter-, cijfer- en florale merken, raderingen, geborduurde stelen (met lelies in ruit), wit- en roodbakkende klei uit Andenne, de talrijke pijpenmakers, de vele rokersgenootschappen (o. a. in 'De trap') en tabakhandelaars, de mooie beelden van pijpen, pijpenstelen en allerlei bijhorende attributen, konden wij nog enkele merkwaardige pijpen en pijpenrestanten bewonderen. Deze boeiende avond werd besloten met een goede pint en ... neen niet met een rokende pijp!

Jos Vanackere

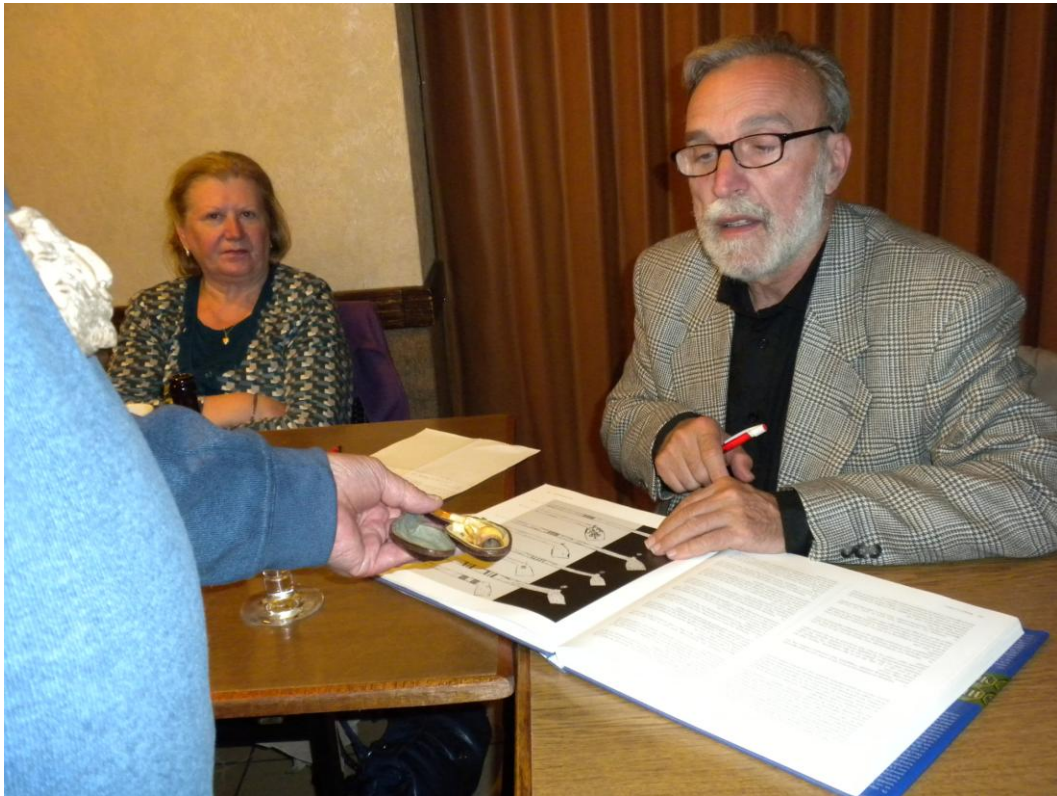
(*) Bronnen:

~Kroniek van Gouda door G. Kooijman

~Goudse Pijpenmakers en hun merken door J. van der Meulen

Jozef Goderis aan het werk (foto M. Pype)

Inspectie en vergelijking van de pijpen (foto M. Pype)

Inspectie van de pijpen (foto M. Pype)

Na de lezing (foto M. Pype)